

SLOVENSKO – RUSKÉ VZŤAHY

The Central & Eastern European
Innovative Public Policy Think Tank

SLOVENSKO – RUSKÉ VZŤAHY

Slovensko-ruské vzťahy prešli zložitou vývojovou genézou. Kontakty a v podstate aj optika vzájomného pohľadu je prekrytá množstvom predsudkov, mýtov, ale aj negatívnych skúseností. Na našej strane sú identifikovateľné tri hlavné historické vplyvy. Značnou mierou prenikli do mentality slovenskej spoločnosti a aj dnes ešte prekrývajú realitu. Panslavizmus, komunizmus a politická koncepcia mostu. Tieto tri faktory boli produktmi svojej doby a zaberajú celú škálu možných variácií. Od nekritického obdivu (panslavizmus) po absolútne odmietnutie (importovaný komunizmus) a medzi tým pravidelne sa opakujúca snaha byť mostom (1945-1948 a 1994-1998) medzi Východom a Západom.

V nových geostrategických podmienkach a krátko pred domácimi parlamentnými a prezidentskými voľbami sa Rusko snaží vyrovnať so stratou pozície z čias bipolárneho sveta. Svoje miesto vo svete hľadá viac v konfrontácii než v spolupráci, spôsobom, ktorý vyvoláva neistotu a znepokojenie. Zvýšený stupeň kontroly v domácej politike, opakujúca sa proklamovaná citlivosť na vstup baltských štátov a štátov strednej a východnej Európy do NATO a jeho rozšírenie vôbec, imperiálna rétorika, prezentácia nových otázok ako ohrozenia bezpečnosti –

POLICY BRIEF 2 vznikol ako výstup z neformálneho diskusného stretnutia Slovenského klubu pri stredo-európskom think tanku PPI-PUBLIC POLICY INSTITUTE, ktoré sa uskutočnilo dňa 4. apríla 2007 v priestoroch Kafé Scherz v Bratislave.

Hlavným hosťom diskusie bol Milan Ježovica, poradca ex-premiéra Mikuláša Dzurindu pre zahraničnú politiku.

to všetko svedčí o tom, že pokračujúca trauma zo zmenšenia sféry vplyvu a kontroly bude iracionálnou motiváciou ruskej politiky dlhšie, než by sme predpokladali či očakávali. A hoci je z hľadiska hospodárskej spolupráce stabilná a prosperujúca Európa aj v ruskom záujme, analytici sa pýtajú, prečo Rusko nie je schopné vidieť svojich susedov ako demokraticky sa rozvíjajúce krajiny a prečo má väčší záujem na zbadačnom Bielorusku ako demokratickom Poľsku?

Členovia NATO situáciu vnímajú inak a predovšetkým hľadajú v aliancii bezpečnostné záruky. Paradoxne tým dochádza k prieniku s ruskými obchodnými záujmami, pretože stabilná a prosperujúca Európa je v jeho záujme.

Rusko začína po určitom útlme v deťdesiatych rokoch asertívne presadzovať vlastné úsilie o návrat strateného sebavedomia. K tomu prispieva pomerne vysoký rast HDP, ktorý v roku 2006 vzrástol o 6,6% a vysoké príjmy z rastúcich cien ropy a plynu. S tým je spojené aj zníženie zahraničného dlhu z 50% HDP na 30% a predčasné splatenie časti dlhov veriteľom, ako aj rast spotreby domácností o 13% pri inflácii, ktorá prvýkrát za ostatných 10 rokov bola nižšia ako 10%. Popritom výdavky na obranu vzrástli za päť rokov takmer štvornásobne (na 31 mld.

USD v 2006). Podobným spôsobom sa darí ruskému zbrojárskemu exportu (minulý rok dosiahol úroveň 6 mld. USD). Okrem tradičných trhov Číny a Indie, kam smerujú 2/3 exportu sa Rusku podarilo presadiť aj na trhoch v Latinskej Amerike, ktorá bola doteraz výlučne pôsobiskom amerických firiem. Nezdá sa, že by takýto rast výdavkov ohrozoval ekonomiku Ruska, hoci mnohí upozorňujú, že hospodársky rast možno pripísať najmä rastúcim cenám ropy a plynu, ktoré predstavujú 63 % ruského exportu.

Aký majú tieto skutočnosti vplyv na naše vzájomné kontakty? Slovensko má z objektívnych dôvodov obmedzené kapacity a zdroje, preto musí citlivo definovať vlastné priority a záujmy. Z nášho pohľadu ide predovšetkým o energetiku a obchod, hoci sa treba vyhýbať tomu, aby sme ich brali ako základnú platformu vzájomných vzťahov. Dovozy z Ruska v roku 2006 dosiahli 11,3% zahraničného obchodu, kým vývoz do Ruska iba 1,6%. Štrukturálne tvoria import z Ruska predovšetkým energetické suroviny, ktorých cena pod vplyvom globálnych udalostí neustále rastie. Výsledkom je naša negatívna obchodná bilancia vo výške 2,5 mld. USD. Pre Rusko je súčasný stav aktívnej obchodnej bilancie so SR výhodný. Energetika, hutníctvo, strojárstvo,

chémia a ťažba surovín sú pri podnikaní v Rusku považované za doménu miestnych oligarchov a pozícia zahraničných investorov sa definuje inak ako v krajinách EÚ, títo sú usmerňovaní do patričných medzí. Tento všeobecný úzus sa tu

× naše vzťahy potrebujú obsahovú a hodnotovú definíciu.

považuje za slušnosť. Napriek istej netransparentnosti (či rizikovosti) podnikania na ruskom trhu, podľa oficiálnej štatistiky NBS od roku 2003, kedy Rusko nefigurovalo v cieľoch investícií zo SR, narástli slovenské investície v roku 2006 na úroveň presahujúcu 0,5 mld. USD.

Na čo však PPI chce poukázať je, že *naše vzťahy potrebujú obsahovú a hodnotovú definíciu. Vzájomná obchodná výmena nesmie byť oddelená od elementárnych hodnôt etiky.* To isté platí o vzťahoch medzi Slovenskom a Ruskom – tie nemožno redukovať na vulgarizované kupčenie. Slovensko ich musí oprieť o svoje hodnotové ukotvenie v euroatlantických inštitúciách a jasne a realisticky definované záujmy. V zahraničnej politike sleduje každý štát svoje vlastné záujmy, pričom mocenské prostriedky musia

byť primerané ich pozícií a vplyvu. Slovensko disponuje obmedzenými zdrojmi, preto musí sledovať jasne určené a rozumne formulované priority. Pozíciu Bratislavy voči Moskve rámujú tri variácie, z ktorých každá má svoje špecifikum NATO-Rusko, EÚ-Rusko a Slovensko-Rusko. *Minulosť a historické rekriminácie nám pri definovaní vzťahov s putinovským Ruskom nepomôžu.*

Vo vzťahu k Európskej únii si Rusko udržiava isté špecifiká odvodené z geografickej polohy a historického vývoja. Rok 1997 bol pre inštitucionalizované definovanie vzájomných európsko-ruských vzťahov prelomový. Došlo k podpisu *Dohody o partnerstve a spolupráci* s platnosťou na 10 rokov. V roku 2000 sa začal dialóg v energetike a Rusko napriek snahe Bruselu je a ešte dlho bude hlavným dodávateľom energie pre Európsku úniu. Moskva je stálym členom Bezpečnostnej rady OSN pričom sa v tejto pozícii snaží presadzovať svoje globálne, aj regionálne záujmy. Z nášho pohľadu je oveľa dôležitejšia tzv. ruská energetická diplomacia so svojím „diferencovaným“ prístupom. Kritériom je práve miera pochopenia pre ich systém „riadenej“ demokracie. Oficiálne sú vzťahy medzi Slovenskou republikou a Ruskou federáciou definované programovým vyhlásením vlády, čo

je síce politický dokument, ale okrem aktivizácie vzájomných vzťahov túto tézu obsahovo nijako nepodkladá ani nerozvíja. Naopak, kroky vlády svedčia skôr o riziku redukcie vzájomných vzťahov na obchod. Bez akejkoľvek opory v hodnoty a s naivne formulovanými záujmami. *Politicky je pre Slovensko pozícia sprostredkovateľa (mostu) medzi Bruselom a Moskvou neprijateľná.* Aj keď sa dnešné Rusko nachádza v postimperiálnej vývoje fáze, Bratislavu v úlohe sprostredkovateľa nepotrebuje. Táto pozícia by bola pre Slovensko aj nevýhodná. Slovensko si musí definovať vlastný záujem, nepotrebuje si ho určovať sprostredkované cez rusko-európske vzťahy. Spätný pohľad na deväťdesiate roky živiace ilúziu o zvláštnych vzťahoch k Bratislave, len podčiarkuje potrebu odvážneho realizmu, ako platformy vzájomných vzťahov. Podľa názoru Public Policy Institute je pre nás najvýhodnejšou alternatívou, aktívne formovanie spoločnej európskej politiky voči Rusku. Slovensko je jej súčasťou a toto vedomie nám umožňuje vystupovať sebedomejšie. Slovensko by pritom nemalo zabúdať ani na hodnoty, ktoré vyznáva, ani na primeranosť. Inými slovami, Slovensko sa nepotrebuje pasovať do úlohy učiteľa Ruska. Vo vzťahoch s Ruskom nepotrebujeme politický

favoritizmus, ale jasné a predpokladateľné pravidlá a ich dodržiavanie.

Slovenské možnosti na Východe sa stávajú takmer folklórom, ale reálne sa nevyužívajú ani tie súčasné. Takmer nepochopiteľné je v tejto súvislosti počínanie STV, ktorá spravodajsky nepokrýva Rusko stálym redaktorom. Vzájomné vzťahy nie je možné a pre Slovensko ani výhodné obmedzovať len na energetiku a obchod. Bilaterálna spolupráca v oblasti vedy a technológií môže mať vplyv na stav ruských atómových reaktorov. Vzhľadom na skutočnosť, že túto technológiu používame je to pre nás zásadná otázka.

Pragmatizmus a odvážny realizmus podložený našou euroatlantickou príslušnosťou by podľa Public Policy Institute mali tvoriť hlavné piliere novej politiky Bratislavy voči Moskve. Podnikateľská sféra nesmie suplovať úlohu diplomacie. *Politické elity si musia uvedomiť, že jasné definovanie slovenských strategických záujmov je len východiskom pre ďalší postup.* Kvalitná expertná príprava v kombinácii so spoločným postupom európskeho a transatlantického spoločenstva sú nástrojmi na jej presadenie. ✕

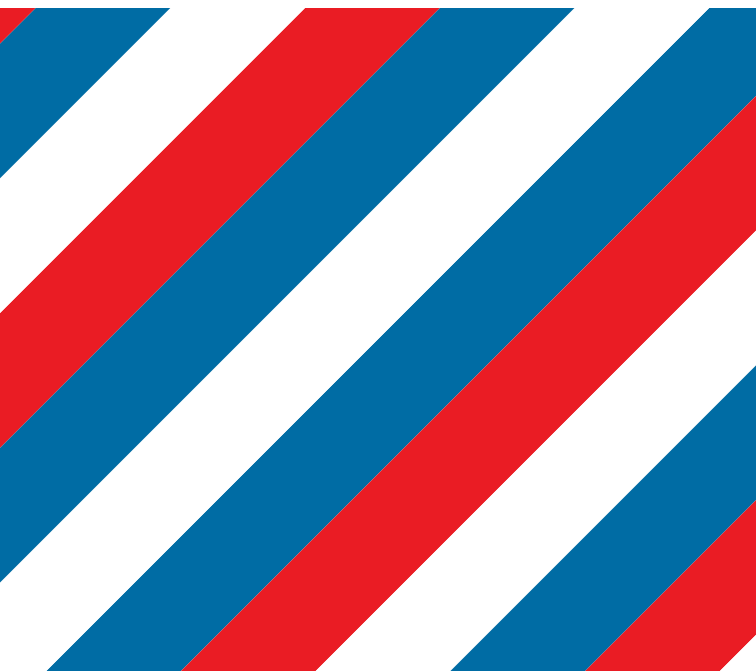
PPI – PUBLIC POLICY INSTITUTE

Je progresívny stredoeurópsky think tank, ktorého cieľom je poskytovať kvalitné a inovatívne analýzy, riešenia a koncepcie pre viaceré oblasti verejných politík. PPI chce prispieť k trvalému rozvoju regiónu strednej a východnej Európy a posilniť jeho integráciu do vyspelého demokratického sveta.

Public Policy Institute (PPI) prostredníctvom nezávislého výskumu a analýz vymedzuje novú agendu a praktické riešenia otázok verejnej politiky. Budovanie prosperujúceho a demokratického regiónu strednej a východnej Európy je hlavnou víziou PPI.

Ciele PPI presadzujú analytici pôsobiaci v centrálach v Londýne a Bruseli a regionálnych kanceláriách v hlavných mestách strednej a východnej Európy.

PPI – Public Policy Institute
21 Knightsbridge, London SW 1X7LY, United Kingdom
tel.: (0044) 77 8494 7918, e-mail: publicpi@gmail.com
[London](#) – [Brussels](#) – [Bratislava](#) – [Budapest](#) – [Kyev](#) – [Prague](#) – [Warsaw](#)
www.publicpi.eu, publicpolicyinstitute.blogspot.com

© 2007

vizuálna koncepcia, grafický design, layout: Eva Kašáková